

рабаванняў выкладчыкаў, чытання рэкамендаванай літаратуры. Стэрэатып недобраасумленнай вучэбнай дзейнасці, калі няма вострай неабходнасці ў сістэматычнай рабоце, разбэшчывае навучэнцаў, выклікае бяздзейнасць, безадказнасць і, як вынік, нізкую прафесійную падрыхтоўку.

Бесперапыннасць самастойнай работы забяспечваецца аптымальным спалучэннем трох асноўных задач: планаваннем, навуковай арганізацыяй вучэбнай працы (пры выкарыстанні розных метадаў і сродкаў навучання) і кантролем за яе вынікамі.

Планаванне мае на мэтае вызначэнне асноўных з'яў, формаў і тыпаў самастойнай работы студэнтаў, якія вынікаюць з патрабаванняў вучэбнага плана і праграмы курса, разгляд аб'ёму, зместу і структуры самастойнай работы студэнтаў, распрацоўку формаў, метадаў і сродкаў яе актывізацыі, дакладнае вызначэнне нарматываў часу на яе выкананне ў адпаведнасці з важнасцю курса і загрузанасцю студэнтаў. Навуковая арганізацыя працы дыктуе стварэнне ўмоў для яе паспяховай рэалізацыі: вучэбна-метадычнае аснашчэнне, забяспечэнне педагогічнага кіраўніцтва, распрацоўка дыдактычных сродкаў, арганізацыя дзейнасці студэнтаў, выбар аптымальных стымулюючых метадаў навучання, вызначэнне відаў тэхнічных сродкаў.

Кантроль прадвызначае ўстанаўленне пэўнай структуры кантралюючых мерапрыемстваў у міжсесійны перыяд, распрацоўку формаў сродкаў кантролю за самастойнай работай, вызначэнне аб'ектаў кантролю па розных дысцыплінах.

Станоўчы вынік залежыць ад сістэматычнасці, паслядоўнасці, бесперапыннасці і пастаяннага ўскладнення зместу і методыкі ажыццяўлення самастойнай работы; ад яе скіраванасці на спецыфіку будучай прафесійнай дзейнасці і індыўдуальных асаблівасцей студэнтаў; ад пасільнасці, ініцыятыўнасці, разнастайнасці і крэатыўнасці заданняў для індыўдуальнай работы; ад канкрэтнасці і падкантрольнасці вынікаў (анатацыя, рэцэнзія, рэферат, пісьмовая работа і інш.), з якімі абавязкова на першых этапах знаёміцца выкладчык. Залежыць вынік і ад таго, наколькі паслядоўна планаваннем, арганізацыяй, улікам, стымуляваннем самастойнай работы, а таксама кантролем за яе прадукцыйнасцю займаюцца ўсе падраздзяленні вышэйшай установы (вучэбна-метадычны савет, вучэбны аддзел, дэканаты, кафедры, бібліятэка).

Марэцкі А.І.,
дацэнт

АКТЫВІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ НАВУЧАЛЬНАЙ РАБОТЫ СТУДЭНТАЎ- ЗАВОЧНІКАЎ

1. З усёй сукупнасці праблем, што звязаны з арганізацыяй завочнага навучання ва ўніверсітэце, найбольш выдзяляецца праблема ўдасканалення сістэмы кіравання самастойнай працай студэнтаў у міжсесійны перыяд, таму што асноўнай формай набыцця ведаў для студэнта-завочніка з'яўляецца яго навучальная дзейнасць.

2. Аналіз кантынгенту студэнтаў факультэта завочнага навучання паказвае, што тут у наяўнасці фактары, якія абумоўліваюць фарміраванне пазнавальнай актывінасці студэнтаў-завочнікаў: папярэдняя сярэдняя спецыяльная адукацыя, стаж работы па спецыяльнасці, усвядомленая матывацыя паступлення ва ўніверсітэт. Актывізацыя самастойнай работы завочнікаў садзейнічае і склаўшыся на факультэце сістэма арганізацыі і кіравання навучальнай дзейнасцю: заданне ў міжсесійны перыяд, кантрольныя і курсавыя работы, кансультацыі ў дні завочніка і інш.

3. Разам з тым аналіз анкетных дадзеных выявіў шэраг недахопаў у арганізацыі дамашняй навучальнай работы студэнтаў. Галоўны з іх -- няўменне рацыянальна размеркаваць свой час (53% апытаных), адсюль вынікае нерэгулярнасць у занятках. Так, на пытанне: «Ці рэгулярна Вы займаецеся іграй на фартэпіяна?» - 43% апытаных адказалі: «Эпізодычна».

4. Уяўляецца магчымым дапусціць, што ў сістэме самастойнай работы студэнтаў-завочнікаў многія яе з'явы патрабуюць значнага ўдакладнення, пошуку новых шляхоў яе арганізацыі і кіравання. Адна з галоўных праблем, як павысіць ролю выкладання ў пастаноўцы канкрэтных мэт самастойнай работы завочніка. Шлях да рашэння дадзенай праблемы - клопат выкладчыка аб дакладнай і паслядоўнай пабудове этапаў навучальнай работы студэнтаў. Змест навучальных дысцыплін таксама павінен быць размежаваны на падставе дакладных апорных сэнсавых вузлоў.

5. Вялікую дапамогу завочнікам аказваюць вучэбна-метадычныя матэрыялы. На пытанне ў анкетце: «У якой меры Вас задавальняе забяспечанасць універсітэцкай бібліятэкі літаратурай?» - 68% студэнтаў-завочнікаў далі адмоўныя адказы. Таму важнейшая задача кожнага выкладчыка - распрацоўка вучэбна-метадычных матэрыялаў, якія найбольш поўна ўлічваюць спецыфіку завочнага навучання.

6. Аднай з формаў арганізацыі самастойнай навучальнай работы студэнтаў у міжсесійны

перыяд з'яўляецца выкананне кантрольных работ. Аднак, як паказвае практыка, гэта форма носіць часам аднабаковы праверачны характар. Функцыя кіраўніцтва выкарыстоўваецца тут вельмі слаба. Кантрольныя работы неабходна разглядаць як важны курс, які садзейнічае фарміраванню самастойных навучальных, даследчых і прафесійных навыкаў і ўменняў. Пакуль аддача кантрольнай работы ў арганізацыю навучальнай дзейнасці студэнтаў вельмі нізкая і носіць часта фармальны характар. Аб гэтым сведчыць і тое, што на пытанні ў анкетце: «У якой меры Вас задавальняе кіраўніцтва напісаннем кантрольных і курсавых работ?» - 26% апытаных адказалі, што не задавальняе.

7. Надзённая праблема завочнага навучання - больш інтэнсіўнае прымяненне тэхнічных сродкаў навучання. Анкетныя даныя гавораць аб тым, што неабходны ТСН у міжсесійны перыяд: магнітафонныя запісы самастойных заняткаў, гуказапісы музычных твораў і інш.

Такім чынам, як пацвярджаюць вынікі праведзенага даследавання, асноўнымі ўмовамі паспяховага завочнага навучання з'яўляюцца ўдасканаленне сістэмы кіравання і актывізацыя розных формаў самастойнай навучальнай работы студэнтаў.

Грабсннікаў Р.В.,
прафесар

НОВЫ ПАДЫХОД ДА ВЫКЛАДАННЯ ГРАМАДСКІХ ДЫСЦЫПЛІН ВА ЁМОВАХ УДАСКАНАЛЕННЯ СІСТЭМЫ АДУКАЦЫІ

Неабходнасць якаснага рэфармавання ўсяго зместу адукацыі ў рэспубліцы і адпаведнасць гэтаму творчай распрацоўкі новых падыходаў да выкладання грамадскіх дысцыплін аб'ектыўна абумоўлены кардынальнымі сацыяльна-эканамічнымі зменамі, устанаўленнем плюралізму формаў уласнасці, ліквідацыяй манополі адной палітычнай партыі і таталітарызму, адміністрацыйна-каманднай дзяржаўнай сістэмы.

Сацыяльна-эканамічная перабудова нашай дзяржавы і сістэмы адукацыі павінна быць творчай, улічваць гістарычныя і нацыянальныя традыцыі. Гэта неабходна ўлічваць ў падрыхтоўцы спецыялістаў культуралагічнага профілю. Трэба пазбегнуць дзвюх крайнасцей: з аднаго боку, упарта адстойваць свае, але ўжо аджыўшыя традыцыйныя падыходы да адукацыі, а з другога боку, слепа капіраваць заходнія ўзоры.

З улікам зыходных пазіцый разгледзім асноўныя напрамкі новага падыходу да выкладання грамадскіх дысцыплін у сучасных умовах.

1. Праблема змены парадыгмы грамадскіх навук. У недалёкім мінулым ва ўмовах аднапартыйнай сістэмы грамадскія навукі ў параўнанні з іншымі былі больш ідэалагізаваны і палітызаваны. У цяперашні час праўляецца іншая крайнасць - заклік да поўнай іх дэідэалагізацыі. Аднак на самой справе адбываецца перайдэалагізацыя грамадскіх навук ва ўмовах капіталізацыі эканомікі і фарміравання рынковых адносін. У грамадскіх жа навукх у першую чаргу павінны абгрунтавацца не сацыялагічная ці капіталістычная ідэалогія, а агульначалавечы ідэал і агульначалавечы каштоўнасці і іх суадносінны з рознымі ідэалагічнымі і палітычнымі напрамкамі. Усё гэта ўказвае на неабходнасць аптымальнага адлюстравання пералічаных палажэнняў у новай парадыгме выкладання грамадскіх навук.

2. Новы падыход да нацыянальнага пытання. Стварэнне СНД на месцы распаўшага СССР і выхад многіх дзяржаў на арэну сусветнага супольніцтва высунулі на першы план нацыянальную ідэю як аб'яднальную аснову этнасу, народа і дзяржавы. Усё гэта патрабуе ў курсе грамадскіх дысцыплін абгрунтавання палажэння аб тым, што для стварэння дзяржавы можа выступаць першаасновай не толькі сацыяльны фактар (класавы саюз рабочых і сялян пры стварэнні БССР), але і нацыянальны фактар (адраджэнне дзяржаўнасці Беларусі пры стварэнні Рэспублікі Беларусь). Гэтыя фактары ў курсе грамадскіх дысцыплін нельга абсалютызаваць ці проігнастаўляць, а неабходна разглядаць у цесным дыалектычным адзінстве з улікам канкрэтных гістарычных умоў.

3. Улік у курсе грамадскіх дысцыплін нацыянальнай незалежнасці і дзяржаўнага суверэнітэту Беларусі і яе выхад на гэтай аснове на шырокія кантакты з краінамі сусветнага супольніцтва. Адсюль вынікае ў параўнанні з недалёкім мінулым пашырэнне знешнеэканамічных, палітычных і асабліва культурных і рэлігійных сувязей як на дзяржаўным узроўні, так і на ўзроўні народнай дыпламатыі. Беларусь набывае ў свеце тое, чаго яна раней не мела, - уласны нацыянальна самастойны твар. І гэтая гістарычна-традыцыйная роля Беларусі павінна знайсці дастойнае адлюстраванне ў новым падыходзе да выкладання курса грамадскіх дысцыплін.

4. Пералічаныя палажэнні патрабуюць змены не толькі зместу, але і метадалогіі выкладання грамадскіх дысцыплін. Гэта ў першую чаргу патрабуе пераадолення фармалізму і крывадушнасці ў выкладанні грамадскіх пытанняў, што было ў мінулым даведзена ў грамадстве да мяжы з-за «двайной маралі». Хуткае пераадоленне гэтага сур'езнага недахопу звязана з адкрытым, прамым, чэсным абмеркаваннем на занятках са студэнтамі ўсіх складаных пы-